

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Riigikantselei
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie 08.11.2025

Meie 01.12.2025

nr 2-5/25-02069,
RIIGIKOGU/25-1235/-2T
nr 8-2/9022

Ettepanek Vabariigi Valitsuse seisukoha kujundamiseks 752 SE kohta

Riigikantselei edastas Justiits- ja Digiministeeriumile Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Jaak Aabi, Ester Karuse, Andre Hanimäe, Züleyxa Izmailova ja Tanel Kiige k.a 5. novembril algatatud Erakonnaseaduse muutmise seaduse (oligarhia mõjuvõimu vähendamiseks poliitikas) eelnõu (752 SE) koos palvega see läbi vaadata ning esitada ettepanek valitsuse arvamuse kujundamiseks.

Eelnõuga tehakse Erakonnaseaduses järgmised muudatused, millega:

- 1) seatakse füüsilise isiku annetusele seatakse ülempiir 100 000 eurot ühes kalendriaastas;
- 2) erakonna põhikirjas kehtestatud liikmemaksust suuremad summad loetakse annetuseks ja kuuluvad samuti annetustele seatud ülempiiri alla;
- 3) valimiskampaania kuludele kehtestatakse ülempiir 1 000 000 eurot;
- 4) füüsilistel ja juriidilistel isikutel tekib kohustus avaldada poliitilisi eelistusi käsitlevate uuringute rahastajad ja uuringute sisu, kui nende maksumus ületab 10 000 eurot aastas.

Seletuskirja kohaselt on eelnõu eesmärk tugevdada Eestis demokraatia toimimist, vähendades ühe konkreetse isiku või huvirühma liigset mõju erakondadele ja nende poolt tehtavatele poliitilistele otsustele ning luua selgemad ja läbipaistvamad piirid erakondade rahastamisele, et vältida olukordi, kus erakond sõltub rahaliselt üksikutest annetajatest või varjatud huvirühmadest, kes võivad otseselt mõjutada poliitiliste otsuste sisu või suunda.

Justiits- ja Digiministeerium teeb Vabariigi Valitsusele ettepaneku eelnõu mitte toetada.

Käesoleva eelnõuga kavandatavad muudatused Erakonnaseaduses, sealhulgas annetuste ja kampaaniakulude ülempiiride kehtestamine ning uuringute rahastamise piirangud, on oma olemuselt problemaatilised ning ohustavad vaba poliitilist konkurentsi. Kuigi eelnõu deklareeritud eesmärgiks võib olla läbipaistvus, on selle tegelikuks tagajärjeks poliitilise maastiku kivistumine ja uute tulijate turulepääsu takistamine, mis on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse vaimu ja demokraatia põhimõtetega.

Problemaatiline on kavandatav füüsilise isiku annetuste ülempiir 100 000 eurot aastas ja valimiskampaania kulude lagi 1 miljon eurot. Sellised piirangud loovad ebavõrdsed konkurentsitingimused parlamendierakondade ja parlamendiväliste jõudude vahel. Riigikogus esindatud erakonnad saavad märkimisväärset toetust riigieelarvest, samas kui uued poliitilised liikumised peavad oma tegevust ja valimiskampaaniaid finantseerima üksnes eratoetajate abiga. Piirates eraraha kaasamist olukorras, kus riiklik rahastamine on garanteeritud vaid senistele võimulolijatele, riivab eelnõu põhiseaduse (PS) §-st 12 tulenevat võrdsuspõhimõtet ja PS §-st 10 tulenevat demokraatliku õigusriigi printsiipi. Samuti võib eraraha annetamise piiramine suurendada

survet erakondade rahastamiseks riigieelarvest. Erakonnad võrsuvad vabatahtlikust ühiskondlikust tegevusest ning peavad olema riigist põhimõtteliselt lahus. Riigikohus on oma praktikas korduvalt rõhutanud, et demokraatlikus ühiskonnas peab olema tagatud aus ja võimalikult võrdne poliitiline konkurents. Kampaaniakulude ja annetuste jäik piiramine tugevdab suuremate erakondade positsiooni, võttes uutelt tulijatelt võimaluse oma sõnumit ühiskonnas piisavalt kuuldavaks teha. See riivab ühtlasi põhiseaduse §-s 45 sätestatud sõnavabadust, sest tänapäevases informatsioonis on ideede levitamine lahutamatu seotud rahaliste ressurssidega.

Samuti on äärmiselt küsitav ja potentsiaalselt põhiseadusvastane eelnõu punkt, mis kohustab kandma keelatud annetuse viivitamata riigieelarvesse, selle asemel et see annetajale tagastada. Selline regulatsioon toimib sisuliselt karistusmeetmena või sundvõõrandamisena ilma kohtuotsuseta, rikkudes PS §-ga 32 tagatud omandi puutumatust. Olukorras, kus annetuse piirmäära ületamine või vormistamisviga võib olla tingitud teadmatusest või eksimusest, on raha riigistamine ebaproportsionaalne meede (vastuolu PS §-ga 11). Õiglane ja proportsionaalne lahendus – mida on varasemalt toetanud ka õiguskantsleri seisukohad sarnastes küsimustes – oleks *status quo* taastamine ehk raha tagastamine annetajale, mitte riigi rikastumine eksimuse arvelt.

Lisaks tekitab muret kava allutada uuringute rahastamine rangele riiklikule kontrollile, kus eraisikud ja ettevõtted peavad avalikustama uuringute tellimise detailid ähvardusega, et vastasel juhul loetakse see keelatud annetuseks. See piirab põhjendamatult ettevõtlusvabadust (PS § 31) ja sekkub eraellu. Mõiste "suhtumine erakondade poliitilistesse seisukohtadesse" on sedavõrd ebamäärane, et võib hõlmata tavapäraseid turu-uuringuid, mida ettevõtjad vajavad oma strateegilisteks otsusteks. Selline regulatsioon tekitab nn jahutava efekti, kus erasektor loobub ühiskondlikult oluliste teemade uurimisest bürokraatia ja poliitilisse skandaali sattumise hirmus, mis omakorda vaesestab ühiskondlikku debatti ja infovälja.

Kokkuvõtvalt ei teeni need piirangud demokraatia arengut, vaid pärsivad poliitilist pluralismi ja kodanikuühiskonna aktiivsust, mistõttu ei saa neid toetada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Signe Teiv 58843859
signe.teiv@justdigi.ee